

ПЕНСЬКА

Ірина Олександрівна
penskayairyna@ukr.net

УДК 338.22

АДАПТАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ДФСУ ДО СВІТОВИХ СТАНДАРТІВ

ADAPTATION OF THE CUSTOMS PROCEDURES OF THE STATE FISCAL SERVICE OF UKRAINE TO WORLD STANDARDS

к.е.н., доцент, Харківський
інститут фінансів
Київського національного
торгівельно-економічного
університету

У статті розкрито сутність електронного декларування; визначено основні тенденції запровадження світових стандартів діяльності ДФСУ в напрямку спрощення митних процедур, підвищення ефективності здійснення митного контролю та застосування інформаційних технологій. Проаналізовано сучасний стан впровадження і роботи електронного декларування в Україні та Харківської області. Відзначена перевага використання електронного цифрового підпису при електронному декларуванні. Досліджено механізм мінімізації впливу людського фактору на результативність переваг електронного декларування.

* * *

В статье раскрыта сущность электронного декларирования; определены основные тенденции внедрения мировых стандартов деятельности ГФСУ в направлении упрощения таможенных процедур, повышения эффективности осуществления таможенного контроля и применения информационных технологий. Проанализировано современное состояние внедрения и работы электронного декларирования в Украине и Харьковской области. Определено преимущество использования электронной цифровой подписи при электронном декларировании. Исследовано механизм минимизации влияния человеческого фактора на результативность преимуществ электронного декларирования.

* * *

Important issues in the Customs business are issues related to its improvement. One of the questions is the electronic Customs declaration, which helps to simplify the process of declaring in general.

A positive shift towards modernization of the Customs formalities process by officials of the Customs authorities of the State Fiscal Service of Ukraine (SFS of Ukraine) was the introduction of automation of the process of distribution of Customs declarations filed for Customs clearance between officials of the Customs clearance unit.

The purpose of the work is to identify the most important issues of electronic declaration, provide a brief description of this entity and investigate the state of implementation of modern day electronic declaration in Ukraine.

In order to create the most favorable conditions for the development of foreign trade, as well as carry out protective measures, the work of the Customs service should make a gradual transition from fiscal functions to the introduction of world standards for SFS activities to simplify Customs procedures, improve the efficiency of Customs control and application of information technology.

The paper analyzes the current state of implementation and operation of electronic declarations in Ukraine and Kharkiv area in particular. The advantage of using electronic digital signature in electronic declaration is also highlighted. The mechanism of minimizing the influence of the human factor on the effectiveness of the advantages of electronic declaration is explored.

Considering the leading role of the Customs in foreign economic activity, the introduction of new technologies of Customs clearance - electronic declaration - is one of the dominant areas of activity of the Customs authorities of the state as well as another step towards the transition of the Customs service to the international standards of work.

Ключові слова: Державна фіскальна служба України (ДФСУ), електронна митна декларація, електронний цифровий підпис, електронне декларування, електронна митниця

Ключевые слова: Государственная фискальная служба Украины (ДФСУ), электронная таможенная декларация, электронная цифровая подпись, электронное декларирование, электронная таможня

Keywords: State fiscal service of Ukraine (SFSU), electronic customs declaration, electronic digital signature, electronic declaration, electronic custom

ВСТУП

Важливим питанням у митній справі є питання пов'язані з її вдосконаленням. До них належить також важливе питання з приводу електронного митного декларування, що допомагає спростити процес декларування взагалі.

Позитивним зрушенням у напрямку модернізації процесу здійснення митних формальностей посадовими особами органів митного спрямування Державної фіскальної служби України (ДФС України), стало впровадження автоматизації процесу розподілу митних декларацій, поданих для митного оформлення, між посадовими особами підрозділу митного оформлення.

У літературі дослідженню поняття, характеристи-

ки електронного декларування та стану впровадження його і роботи в Україні присвячені роботи таких провідних фахівців, як С.В. Додін, С.В. Ківалов, Б.А. Кормич, А.В. Макаренко, В.П. Науменко, П.В. Пашко, Д.В. Приймаченко та інші.

Актуальним залишається завдання вдосконалення діяльності митних органів у напрямку автоматизації процесів шляхом спрямування всіх зусиль на спрощення та створення сприятливих умов для учасників зовнішньоекономічної діяльності та раціонального запозичення кращого світового досвіду від впровадження інформаційних технологій у митну справу.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні найбільш вагомих питань електронного декларування, наданні короткої характеристики цьому явищу та досліджено

стан впровадження електронного декларування на сучасному етапі в Україні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічну та інформаційну базу роботи склали законодавчі й нормативно-правові документи, дані Державної фіскальної служби України, ГУ ДФС у Харківській області. Під час проведення дослідження використано методи аналізу і синтезу, узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Однією з основних складових державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є митна політика. В Україні державну політику у сфері державної митної справи реалізує Державна фіскальна служба

України (ДФС).

Уряд приділяє велику увагу питанням розвитку торгівельно-економічної співпраці з іншими країнами та збільшенню обсягів товарообігів, пошуку нових експортних та імпорتنих можливостей.

Стан зовнішньої торгівлі товарами у січні 2018 р. (відносно січня 2017 року) наведено у табл. 1.

У 2018 р. товарообіг України за товарами склав 7,8 млрд. дол. США та збільшився на 27 % (на 1,7 млрд. дол. США) відносно 2017 року. У 2018 р. Сальдо торговельного балансу за товарами склало (-) 332 млн. дол. США, а сальдо за січень 2017 року складало (-) 84 млн. дол. США.

Таблиця 1

Стан зовнішньої торгівлі товарами [7]

Найменування товарів	2017 рік, млн.дол.США				2018 рік, млн.дол.США				Зміни 2018 р. до 2017 р., %		
	Товаро обіг	Екс порт	Ім порт	Саль до	Товаро обіг	Екс порт	Ім порт	Саль до	Товаро обіг	Екс порт	Ім порт
Всього	6114	3015	3099	-84	7780	3724	4056	-332	27	24	31
Продовольчі товари	1641	1356	285	1071	1807	1412	395	1018	10	4	39
Мінеральні продукти	271	221	50	172	333	275	58	216	23	24	17
Паливно-енергетичні товари	938	46	891	-845	1094	69	1025	-956	17	49	15
Продукція хімічної продукції	724	131	592	-461	1036	181	854	-673	43	38	44
Шкірсировина, хутро	25	10	15	-5	36	15	21	-6	42	45	39
Деревина та целюлозно-паперові вироби	163	93	70	23	247	148	98	50	51	60	40
Текстиль, текстильні вироби, взуття	188	63	124	-61	245	79	166	-88	30	24	34
Вироби із каміня, скла, кераміка	56	18	37	-19	78	24	55	-31	41	31	46
Метали та вироби з них	908	744	164	580	1227	1001	226	776	35	35	38
Машини, устаткування та транспорт	1104	280	824	-545	1511	415	1096	-682	37	48	33
Інші товари	97	51	46	5	167	105	61	44	72	105	34

Україна здійснювала зовнішньоторгівельні операції товарами з 194 країнами. Значна частка зовнішньої торгівлі України орієнтується на ринки країн ЄС: 46% експорту (збільшення у 2018 р. на 43% у порівнянні з 2017 р.), 41% імпорту (збільшення у 2018 р. на 28 % у порівнянні з 2017 р.). Частка країн СНД становить в експорті – 13 % (збільшення на 17 % у порівнянні з 2017 р.), в імпорті – 26% (збільшення на 32% у порівнянні з 2017 р.).

Імпорт товарів в Україну у 2018 р. склав 4,1 млрд. дол. США та збільшився на 31 % (на 957 млн. дол. США) відносно 2017 р.. Експорт товарів з України у 2018 р. склав 3,7 млрд. дол. США та збільшився на 24% (на 709 млн. дол. США) відносно 2017 р..

Для створення максимально сприятливих умов для розвитку зовнішньої торгівлі, а також проведення

захисних заходів, робота митної служби повинна здійснити поступовий перехід від фіскальних функцій до запровадження світових стандартів діяльності ДФС в напрямку спрощення митних процедур, підвищення ефективності здійснення митного контролю та застосування інформаційних технологій.

Роль інформаційних технологій в митній справі відображена в Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур, укладеній 18 травня 1973 р. у м. Кіото, яка діє у зміненій редакції відповідно до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, від 26 червня 1999 р. в м. Брюсселі. Україна приєдналася згідно із Законом України "Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармоніза-

цію митних процедур" від 5 жовтня 2006 р. N 227-V) [10].

Київська конвенція передбачає максимальне практичне використання інформаційних технологій; розглядає інформаційні технології як один з принципів митного оформлення, реалізація якого повинна сприяти спрощенню і гармонізації митних процедур; встановлює стандартні правила використання інформаційних технологій для вдосконалення митного контролю [3].

Враховуючи провідну роль митниці у зовнішньоекономічній діяльності, запровадження нових технологій митного оформлення – електронного декларування – є одним із домінуючих напрямків діяльності митних органів держави а також ще одним кроком до переходу митної служби на роботу за міжнародним стандартом.

Використання сучасних електронних систем та інформаційних технологій сприяє полегшенню митних процедур, дозволяє максимально прискорити строки проходження вантажів через митницю і одночасно підвищити ефективність митного контролю.

Електронне декларування – це комплексне поняття, що включає:

1) декларування товарів і транспортних засобів шляхом подання електронної митної декларації та інших електронних документів;

2) митний контроль та оформлення товарів і транспортних засобів на підставі поданих електронних документів (у т.ч. дозвільного характеру).

Електронне декларування здійснюється з використанням електронної митної декларації, засвідченої електронним цифровим підписом, та інших електронних документів або їх реквізитів у встановлених законом випадках [3, ст. 257, ч. 2].

Митна декларація та інші документи оформлені на паперовому носії та у вигляді електронних документів, мають однакову юридичну силу [3, ст. 257, ч. 3].

Митна декларація – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури [3, ст. 4].

Електронна митна декларація вважається оформленою за наявності внесеної до неї посадовою особою митного органу, яка завершила митне оформлення, відмітки про завершення митного оформлення та засвідчення декларації ЕЦП такої посадової особи митного органу.

Надалі оформлена електронна митна декларація перетворюється у візуальну форму у форматі, що унеможливує внесення змін до неї. Вона засвідчується ЕЦП посадової особи митного органу, яка завершила митне оформлення, та надсилається декларанту або уповноваженій ним особі.

Така електронна митна декларація, оформлена за допомогою автоматизованої системи митного оформлення, є підставою для формування податкового кредиту. Завіряти електронні митні декларації, перетворені на візуальну форму, «мокрими» печатками митного органу, яким здійснено митне оформлення, не

потрібно.

Формат митних декларацій, що подаються як електронні документи, базується на міжнародних стандартах електронного обміну даними [3, ст. 257, ч. 5].

Норми Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа, затвердженого наказом Мінфіну від 30.05.2012 р. №651, поширюються на застосування МД на бланках ЄАД, додаткових аркушів, доповнення та специфікації, виготовлених за допомогою комп'ютера, й електронних МД.

У системі центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, створено акредитований центр сертифікації ключів, який безплатно надає територіальним органам зазначеного центрального органу виконавчої влади на регіональному та місцевому рівнях та підприємствам усі необхідні послуги електронного цифрового підпису [3, ст. 257, ч. 4].

У складі Інформаційно-довідкового департаменту ДФС функціонує Акредитований центр сертифікації ключів (далі – АЦСК ІДД), метою діяльності якого є безкоштовне надання послуг електронного цифрового підпису (далі – ЕЦП) органам державної влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям всіх форм власності, іншим суб'єктами господарської діяльності та фізичним особам.

Система цифрового підпису припускає, що кожен користувач мережі має свій таємний ключ, який використовується для формування підпису, а також відповідний цьому таємному ключу відкритий ключ, відомий решті користувачів мережі й призначений для перевірки підпису. Цифровий підпис обчислюється на основі таємного ключа відправника інформації й власне інформаційних бітів документу (файлу). Спосіб обчислення цифрового підпису такий, що знання відкритого ключа не може призвести до підробки підпису [9].

В рамках мінімізації впливу людського фактору на результативність переваг електронного декларування Міністерством фінансів України введено процедуру автоматичного розподілу митних декларацій між інспекторами митниці.

Від 28.03.16 р. Мінфін прийняв наказ № 395 "Про затвердження Змін до Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосування митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа".

Встановлено, що посадова особа підрозділу митного оформлення для виконання митних формальностей за відповідною митною декларацією призначається в автоматичному режимі автоматизованою системою митного оформлення в порядку черговості надходження митних декларацій для митного оформлення.

Виконання митних формальностей за митною декларацією може бути передано іншій посадовій особі підрозділу митного оформлення (з внесенням відповідних відомостей до автоматизованої системи митного оформлення) керівником цього підрозділу митного оформлення або особою, яка виконує його обо-

в'язки, якщо:

1) товари підлягають державному експортному контролю;

2) посадова особа підрозділу митного оформлення, яка почала митні формальності по митній декларації, що не завершила їх в свій робочий час або перебуває в стані тимчасової непрацездатності [8].

Слід зазначити, що ця процедура виключає можливість «в ручному режимі» обирати посадових осіб підрозділу митного оформлення, які будуть здійснювати митне оформлення товарів за конкретними митними деклараціями чи підприємствами, а також попереджає можливі корупційні дії у вигляді попередньої змови посадової особи митниці та підприємця.

На кінець 2013 р. кількість електронних митних декларацій загалом по Україні досягла рівня 87 % від загальної кількості оформлених митних декларацій (для порівняння: на кінець 2012 р. – 68%). За травень 2014 р. загальний відсоток електронних митних декларацій загалом по Україні вже досяг 93%.

Станом на 1 жовтня 2017 р. 98 % митних декларацій оформлюється в електронному вигляді. З початку року до середини жовтня кількість оформлених митних декларацій склала 2,6 млн., що більше аналогічного періоду минулого року на 16,7 %.

Відповідно до вимог Митного кодексу України митне оформлення завершується протягом чотирьох робочих годин (240 хв.) з моменту пред'явлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню, та всіх необхідних документів і відомостей на них.

Так, у вересні 2017 р. граничний час митного оформлення товарів, відносно яких автоматизованою системою аналізу управління ризиків не генерувався перелік додаткових митних формальностей, становив:

- 1) при експорті – 44 хв.;
- 2) при імпорті – 131 хв.;
- 3) при транзиті – 18 хв..

Показники діяльності з декларування товарів у січні 2018 р. наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Показники діяльності з декларування товарів у січні 2018 р. [1]

Показник	Січень 2017 р.	Січень 2018 р.	Зміни		Середньоденне за 1 місяць 2018 р.
			+/-	%	
Оформлено митних декларацій (МД-2):	208,6	266,7	58,1	27,8	8,6
ввезення, тис.шт.	120,7	158,3	37,6	31,2	5,1
вивезення, тис.шт.	58,2	72,5	14,3	24,5	2,3
транзитних(оформлено по МД-2, МДП, ЦІМ/УМВ), тис.шт.	29,7	35,9	6,2	20,9	1,2
Оформлено електронних митних декларацій (МД-2):	194,6	251,8	57,3	29,4	8,1
ввезення, тис.шт.	117,0	154,5	37,5	32,0	5,0
вивезення, тис.шт.	57,5	71,9	14,4	25,1	2,3
транзитних(оформлено по МД-2, МДП, ЦІМ/УМВ), тис.шт.	20,0	25,4	5,3	26,7	0,8
Кількість осіб**, що здійснювали митні формальності з початку року, тис.од.	19,6	26,0	6,4	33,0	0,8
Кількість учасників ЗЕД, що знаходяться на обліку у митниці, тис.од.	93,7	105,9	12,2	13,0	3,4
Кількість учасників ЗЕД, поставлених на облік у митниці з початку року, тис.од.	1,0	0,8	-0,2	-19,5	0,03
Кількість перебуваючих на обліку учасників ЗЕД, які здійснювали зовнішньоекономічні операції з початку року, тис.од.	15,8	19,8	3,9	24,7	0,6

Харківська митниця також почала активно впроваджувати електронне декларування товарів з січня 2009 р.. Наразі, митне оформлення вантажів в електронному вигляді повністю реалізоване в усіх митних режимах.

Харківською митницею постійно підтримується курс на забезпечення ефективного митного сервісу, який передбачає оптимізацію часових витрат на проведення митних формальностей, запровадження гнучкого графіку роботи митних постів та забезпечення реалізації електронного декларування. Так, якщо в 2011 р. питома вага документів, що пред'являються митниці в електронному вигляді, становила менше 1 %, то в 2013 р. електронні митні декларації склали 67,61 %, в 2014 р. - 93,99 %, за січень 2017 р. процент

електронних митних декларацій в Харківській митниці ДФС склав 99,97 %.

Завдяки використанню електронного декларування та автоматизованої системи управління ризиками в Харківській митниці ДФС зберігається тенденція до зменшення часу виконання митних формальностей при оформленні декларацій. Так, у січні 2017 р. середній загальний час оформлення товарів становить 2 год. 12 хв. [4].

В рамках реформ, які відбуваються на митницях ДФС, планується запровадження:

- 1) фото- та відеофіксація – для більшого контролю над працівниками митниці та зменшення корупції;
- 2) мобільні групи та координаційний центр

для контролю над митницею – для раптових перевірок, що мають зменшити корупцію та зловживання на митниці;

3) система «Єдине вікно» в пунктах пропуску та у місцях митного оформлення товарів - для спрощення митних процедур та зменшення часу на їх проведення, що полегшить ведення бізнесу та усуне можливості для корупції на митниці;

4) автоматичний розподіл митних декларацій – для зменшення корупції, митники більше не зможуть маніпулювати документами та обирати, який товар розмитнювати.

Таким чином, чергове спрощення митного контролю та митного оформлення шляхом застосування електронних ВМД, наблизить митні процедури в Україні до європейських та світових стандартів та значно полегшить роботу суб'єктам ЗЕД. Щодо митної справи, то системне спрощення процедур митного контролю перекладає увагу митних органів у бік вибіркового контролю товарів. При цьому особливого значення набувають аналіз та управління ризиками. Активна робота в цьому напрямі спеціалістів відповідних департаментів та спеціалізованих митних установ Держмитслужби забезпечить ефективність застосування електронного декларування.

Таким чином, чергове спрощення митного контролю та митного оформлення шляхом застосування електронних ВМД, наблизить митні процедури в Україні до європейських та світових стандартів та значно полегшить роботу суб'єктам ЗЕД. Щодо митної справи, то системне спрощення процедур митного контролю перекладає увагу митних органів у бік вибіркового контролю товарів. При цьому особливого значення набувають аналіз та управління ризиками. Активна робота в цьому напрямі спеціалістів відповідних департаментів та спеціалізованих митних установ Держмитслужби забезпечить ефективність застосування електронного декларування.

Але впровадженню реформ у всі сфери діяльності митної системи України перешкоджають певні процеси.

Так, при підготовці пакета документів до подачі у митний орган декларант за допомогою відповідних програм формує тільки один електронний документ – електронну митну декларацію і до неї додає скановані дозвільні документи у форматі PDF або JPEG.

Також відсутня узгодженість щодо механізмів впровадження електронного обміну інформацією з державними органами, які видають відповідні дозвільні документи. Митні органи України не мають внутрішньодержавного зв'язку з контролюючими органами (наприклад, фітосанітарними, санітарно-ветеринарними, радіологічними тощо), що унеможливило обмін дозвільними документами.

Відсутній зручний доступ до тарифної та статистичної інформації (за аналогією з європейською системою TARIC).

Не внесено відповідних змін до законодавчої бази, відсутнє необхідне програмне і матеріально-технічне забезпечення.

ВИСНОВКИ

Отже, перспективами подальшого розвитку елек-

тронного декларування в Україні є:

1) встановлення стандартів використання інформаційних технологій і засобів електронних комунікацій для вдосконалення митного контролю та досягнення 100 % електронного декларування підприємствами товарів та транспортних засобів;

2) зменшення кількості, спрощення та гармонізацію митних формальностей, скорочення часу їх проведення;

3) створення комфортних умов для сприятливого розвитку міжнародної торгівлі, зниження для бізнесу ризику адміністративного тиску та усунення підґрунтя та можливості для корупційних проявів, мінімізацію впливу людського фактору при прийнятті рішень ДФС та іншими контролюючими органами;

4) створення єдиної електронної бази даних для забезпечення оперативного автоматичного обміну інформацією про товари, що переміщуються через кордон України, а також про результати проведення державних видів контролю.

Список використаних джерел

1. Державна митна служба України. URL: www.customs.gov.ua.
2. Електронне декларування товарів – крок до європейського майбутнього української митниці. URL: <http://www.dmsu.customs.gov.ua/text/2751.html>.
3. Конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) від 18.05.1973 р. Офіційний вісник України. 2011. № 18. С. 19.
4. Лист ГУ ДФС у Харківській області від 08.04.2016 № 2124/10/20-40-14-04-1. URL: <https://www.golovbukh.ua/news/11793-qqn-16-m4-15-04-2016>.
5. Митний кодекс України з останньою ред. від 07.01.2016 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495i17>
6. Наказ ДМСУ № 907 від 18 жовтня 2006 р. «Про затвердження Концепції створення, впровадження і розвитку системи електронного декларування товарів». URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MK061325.html
7. Офіційний сайт Державного комітету статистики. URL: ukrstat.gov.ua.
8. Порядок виконання митних формальностей зазнав змін. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/Poryadok-vypolneniya-tamozhennykh-formalnostej-pretperel-izmenenij>.
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 06 серпня 2014 року №311 «Про утворення територіальних органів Державної фіскальної служби та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/311-2014-n>.
10. Про схвалення Концепції створення багатофункціональної комплексної системи "Електронна митниця": Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.09.2008 № 1236-р. Офіційний вісник України. 2009. № 93.

References

1. The State Customs Service of Ukraine. URL: www.customs.gov.ua.
2. Electronic declaration of goods - a step towards the future of the Ukrainian customs. URL: <http://www.dmsu.customs.gov.ua/text/2751.html>.
3. Convention on simplification and harmonization of customs procedures (Kyoto Convention) of 18.05.1973. Official bulletin of Ukraine. 2011. №. 18. p. 19.
4. Letter of the Head of the GFS in the Kharkiv region dated April 8, 2016, No. 2124/10 / 20-40-14-04-1. URL: <https://www.golovbukh.ua/news/11793-qqn-16-m4-15-04-2016>.

5. Customs Code of Ukraine with the latest edition. of January 7, 2016. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495%17>.

6. Order of the State Customs Service of Ukraine No. 907 of October 18, 2006 "On Approval of the Concept for the Establishment, Implementation and Development of the Electronic Declaration of Goods System". URL: http://search.liga-zakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MK061325.html.

7. Official site of the State Statistics Committee. URL: ukrstat.gov.ua.

8. The procedure for customs formalities has undergone

changes. URL: <https://uteka.ua/ru/publication/Poryadok-vypolneniya-tamozhennyx-formalnostej-preterpel-izmenenij>.

9. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 6, 2014, No. 311 "On the Establishment of Territorial Bodies of the State Fiscal Service and the Recognition of Certain Acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine". URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/311-2014-p>.

10. About the approval of the Concept for the creation of a multifunctional integrated system "Electronic Customs": Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 17, 2008 No. 1236-p. Official bulletin of Ukraine. 2009. № 93.